

شرق او غرب

Ketabton.com

ژباړه: زاهد خليلي

شرق او غرب

د کتاب نوم: اسرار عقب مانده گي شرق

ليکوال: ناصر مکارم شپرازي

ژباړن: زاهد خليلي

ايمېل ادرس: zahidkhalili@yahoo.com

کال: ۲۰۱۳ / اپرېل

يادونه:

لاندې د وتلي ايراني ليکوال ناصر مکارم شېرازي د يوه پخواني کتاب (اسرار عقب مانده گي شرق) يوه برخه ژباړل شوې ده، د کتاب اصلي موضوع د ختيځ د وروسته پاتې والي څېړل دي. ليکوال په ډېر ښه انداز سره په دې توانېدلی دی، چې لومړی د ختيځ لور تيا، په ختيځ کې د تمدنونو منځته راتگ او پرمختگ، په ختيځ کې د ديني او دنيوي علومو، افکارو او نظرياتو منځته راتگ، د ختيځ هغه احسانونه چې لوېديز يې پوروي دی، هغه خدمت چې اسلام د ختيځ د لوړوالي لپاره کړی دی او.... او د کتاب په وروستيو کې يې د ختيځ د وروسته پاتې والي لاملونه او په دې وروسته پاتې والي کې يې د لوېديزي نړۍ رول په بشپړ تفصيل سره ليکلی دی.

دغه څو مخه، چې ما ډېر دمخه ژباړلي وه او نور کتاب، چې لږې ورقې يې شلېدلې هم وې، زما څخه نادرکه شو، په دې هيله يې تاسو ته وړاندې کوم، تر څو هغه د ذلت او تييت والي احساس چې نن د ختيځوالو په فکر او وجود کې موجود دی، لږ څه له منځه لاړ شي او داسې فکر وکړي، چې که نن لوېديز، لوېديز دی؛ نو دا د همدې ختيځوالو له امله دی. او د تاريخ د فلسفې له نظره، هغه نظريه ستاسو فکر ته در رسول غواړم، چې د نړۍ د تمدن او مرکزيت نقطه تل د تغير په حال کې ده، که له څه مودې راهيسې لوېديز په ختيځ واکمن دی، لږې نه ده، چې دغه واکمني به يې له منځه لاړه شي او ختيځ به بيا په هر ډگر کې خپل لوړوالی ترلاسه کړي او د نړۍ د علمي، سياسي، اقتصادي او نورو ډگرونو مرکز به شي او که خدای کول، دغه وخت ډېر نږدې دی؛ ځکه چې د لوېديز د سترو هېوادونو زوال پېل شوی او ختيځوال لږ څه وينن شوي دي.

په درنښت

زاهدخيلي

فهرست

1	ختیځ او لويديځ.....
5	د نړۍ پر مخ لومړنۍ ژوند.....
6	خو؛ انسان.....
8	د لويديځ د مؤرخينو د خولې يې اورو.....
9	د تمدن لومړنۍ زانگو.....
10	لويديځ: د ختيځ احسان من دی.....
13	لومړنۍ خدمت چې اسلام د تمدن د پرمختګ لپاره وکړ.....
13	د لويديځ پوهان څه وايي؟.....
14	د ختيځ د علومو اغېز په لويديځ.....
16	د يوې لويې او پراخې نخشې يوه برخه.....
18	د لويديځ ادبي استعمار.....
19	لويديځ: د ختيځ د ادب احسان من دی.....

ختیځ او لوېدیځ

داسې کسان لیدل کیږي، چې کوم اروپایي یا امریکایي وگوري؛ نو په لږ وخت کې یې ټول فکر د هغه په طرف شي او سر تر پښو ورته ځیر، ځیر گوري. وگورئ، خارجي څرنګه موجود دی، د ددوی ماشیني تمدن مخالفینو ته څه نوې پدیدې منځ ته راوړي دي؟؟؟.

دا مسئله یوازې د عامو او نالوستو خلکو پورې تړلې نده، بلکه زموږ هغه اروپا ته تللي خلک هم، چې کله د اروپا د حالاتو خبرې کوي؛ نو ډیر په غرور او افتخار سره یې یادونه کوي.

په داسې حال کې، چې غریبان د کوم لوړ جنس یا مافوق انساني نژاد نه دي او نه د مریخ یا مشتري نه راغلي دي.

مګر د دوی (لویدیځوالو) تمدن ډیر نوی او بربریت (وحشیتوب) یې ډیر پخوانی دی او هغه وخت چې په ختیځ کې تمدن د ځوانۍ په مرحله کې وه، په لویدیځ کې د تمدن نوم هم نه اوریدل کیده.

هسې نه چې څوک یې ډیره مبالغه ونه ګڼي، د دغه حقیقت د ثبوت لپاره غواړم، چې هغه حالاتو ته کتنه وکړو، چې انسان پیدا شو او وېه گورو، چې لومړنی تمدن چیرته راڅرګند شو؟

د نړۍ پر مخ لومړنی ژوند

هیڅوک نه پوهیږي، چې د ځمکې پر مخ لومړنی ژوند د څه وخت راهیسې پیل شوی دی؟. خو د پوهانو له کوښښونو او تجربو دا پایله لاسته راځي، چې د ځمکې پر مخ د ژوند پیل اوږد تاریخ لري.

شرق او غرب

د پوهانو وروستی څیړنې ښي: د ځمکې کره، چې موږ په کې ژوند کوو (احتمالا) څلور زره میلیون کاله مخکې منځ ته راغلې ده. درې زره کاله د ځمکې په کره کې د ژوند کولو ښې، ښانې موجودې نه وې، ټول اور وه، ټول ځای لوگي او بخار نیولی وه، تر څو د ځمکې سر یخ او لوی غرونه په کې راڅرګند شوه.

وروسته سیلابي بارانونه پیل شول، بارانونو او طوفانونو زرګونه کاله ځمکه په خپل غیر کې رانغاړلې وه. داسې ښکاري، چې دغو بارانونو د یو لوی تراکتور دنده اجراء کوله، تر څو ځمکه هواره کړي او دښتې او جلګې د انسان او حیواناتو د ژوند لپاره منځ ته راوړي.

بالاخره، دغه دنده په کامیابۍ سره سرته ورسیده. لوی سیندونه او بحرونه رامنځ ته شول، غرونه ډیر پراخه شول او نرمې او هواري ځمکې منځته راغلې.

وروسته د درې میلیون کالو (چې تاریخ یې دقیق مالوم نه دی) د ژوند لومړنۍ ښې، ښانې په دریابونو او په هغه اوبو کې چې د ژوند کولو وړ وې راڅرګندې شوې.

حیوانات یو د بل پسې په مختلفو عجیبو او غریبو شکلونو باندې رامنځته شوه. د هغوی یو تعداد وروسته د تل لپاره له منځه ولاړل؛ مګر یو تعداد یې بیا په هر ځای کې خواره، واره شول.

خو؛ انسان...

د ځمکې پر مخ د انسان د پیدایښت نه ډیر کلونه نه دي تیر شوي. دغه وخت د زرګونو او میلیون کلونو تر منځ اندازه شوی دی او د ځمکې د پیدایښت په مقابل کې ډیر کم دی؛ خو متأسفانه کوم تغیرات او تحولات، چې په دې وخت کې د انسان په ژوند کې منځته راغلې، په واضح ډول موږ ته څرګند نه دي.

شرق او غرب

هغه مالومات، چې د انسان د ژوند په اړه زموږ په لاس کې دي، د هغو تاريخ پنځه يا شپږ زره کلونو ته رسېږي، د کله راهيسې چې خط رامنځته شوی دی. (دغه دوران د تاريخ څخه مخکې دورې يا ماقبل التاريخ دورې په نوم ياديږي).

که د انسان عمر د ځمکې پر مخ يوه شپه ورځ فرض کړو، د بشر ټول تاريخ به د څو دقيقو څخه زيات نه شي او د ځمکې عمر به د يوې ثانيې څخه هم کم شي.

ولې د خاورې موجوديت زموږ سره ستر خدمت کړی دی، تر څو د ماقبل التاريخ دورې او د هغه وخت د انسانانو د ژوند څرنگوالی موږ ته بيان کړي.

تاريخ پوهانو هغه لوبښي او اسناد چې لاسته راوړي، د انسان ژوند په لاندې دورو ويشلی دی.

لومړی د لرغونو ډبرو زمانه ده، چې د هغې په اړه ډير مالومات په لاس کې نشته. د دوی سره د خپل ژوند د تيرولو لپاره ډير کم وسائل په لاس کې وه او د ټوږل شوو تيرو نه به يې د ځان لپاره د وسلو په ډول استفاده کوله. د دې دوران په وروستيو کې انسان وکولای شول، چې اور رامنځته کړي.

ددې وروسته د نوې ډبرې دوره منځته راځي او په دې دوران کې انسان وکولای شول، چې د تيرو څخه صيقل شوي او صاف لوبښي د ځان لپاره جوړ کړي او د ژوند په نورو اړخونو کې ډير زيات تغيرات رامنځته شول د نوې ډبرې دوران ډير کم دی او کيدای شي، چې لس يا شل زره کلو د ترمنځ وي، په داسې حال کې چې د لرغونې ډبرې دوره د انسان د ټول عمر نوي فيصده په بر کې نيسي.

ددې وروسته د برونزو دوره منځ ته راځي، په دې دور کې انسان د لومړي ځل لپاره د فلزاتو د ويلي کولو او استعمالولو سره اشنا شو او وروستی دور د قبل التاريخ د دورې د اوسپنې دوره ده، چې په دې دوره کې د انسان ژوند په کلي ډول تغير وخوړ او ورو ورو د تاريخ دوران ته نږدې کيده.

شرق او غرب

دلته بايد يوې نقطې ته پام وکړو، چې دغه دورې د نړۍ په ټولو ځايو کې يو ځای پيل او پای ته نه دي رسيدلي؛ بلکې په مختلفو هيوادو کې يې وختونه مختلف وه.

ټول لويديځ او ختيځ تاريخپوهان په يو نظر دي، چې کله په ختيځ کې د اوسپنې دوره وه؛ نو په لويديځ (اروپا) کې خلکو د ډبرو په دوره کې ژوند کاوه.

د لويديځ د مؤرخينو د خولې يې اورو

د لويديځ د تمدن تاريخ او په ختيځ کې د هغه اساس نومي کتاب چې د امريکا په پوهنتونو کې تدريس کيږي، ليکلي: اوس دا خبره اثبات ته رسيدلې، د اسيا په هغه ځايو کې چې خلکو ژوند کاوه، په زماني لحاظ دوی د اوسپنې په دوره کې وه او د اروپا خلکو د نوې ډبرې په دوره کې ژوند کاوه او داستراليا خلکو د لرغونې ډبرې په پېر ژوند کاوه.

هغه اثار چې د ختيځ د مختلفو ځايو څخه لاسته راغلي، وايي، چې انساني تمدن د ختيځ څخه لويديځ ته تللی دی، په دې ترتيب هغه لرغوني اثار چې د ختيځ د ځمکې څخه لاسته راغلي، دومره لرغوني دي، چې د نړۍ په بل ځای کې نه دي موندل شوي.

ددې څخه دا جوتنه شوه، چې ختيځوال د لويديځوالو څخه د تمدن په رامنځته کولو کې لومړيتوب لري او په حقيقت کې، ختيځ د انساني تمدن لومړنی مرکز، زانگو او رامنځته کوونکی دی او د بشر په تاريخ کې تمدن په لومړي ځل په ختيځ کې رامنځته او د نړۍ پر مخ وغوړيد.

د مؤرخينو له نظره، دا پرته له شکه جوتنه ده، چې لومړنی انساني تمدن په ختيځ کې رامنځته شوی دی او دغه ختيځوال وه، چې د بشر په تاريخ کې يې د انسانيت د قافلي مشري کړېده.

شرق او غرب

که چیرته تمدن د ښاري ژوند په مانا وي؛ نو د ختیځ او لویديځ ټول مؤرخین په یو نظر دي، چې د (ښار) لومړني اثار په ختیځ کې پیداشوي دي او د هغوی د پیدائښت تاریخ ۶ یا ۷ زره کاله لرغونی دی.

او که چیرته د تمدن پیل د خط رامنځته کیدل وي، د کوم پواسطه چې انسان وکولای شول، خپل تیر حال احوال راتلونکو نسلونو ته بیان کړي؛ نو دا هم لکه د ښار د رامنځته کیدو په شان په ختیځ رامنځته شوی او ۶ یا ۷ زره کاله لرغونی دی. اوس به ددغو حقایقو په نظر کې نیولو سره وگورو، چې په ختیځ کې د تمدن لومړنی زانگو کوم هیواد دی.

د تمدن لومړنی زانگو

د اسیا او افریقا نخشي ته ښه ځیر شئ، د دجلې، فرات، نیل او د مدیترانې سواحل چې ددې نخشي په منځ کې دي په نظر کې ونیسئ. د یو هلال شکل اختیاري، چې تل په مختلف ډوله بوټو او زراعت باندې پوښل شوي وي، په همدې دلیل ورته حاصلخیزه هلال وایي.

مؤرخین وایي، چې دغه حاصلخیزه هلال د انساني تمدن لومړنی زانگو او د پرمختګ لومړنی ځای دی. ددغو رودونو شاوخوا تمدن د لومړي ځل لپاره رامنځته شو.

علوم، مختلف صنایع او هغه څه چې د بشر ژوند ته یې پرمختګ ورکړ، د لومړي سر نه د همدې ځای څخه پیل او د کلدې، اشور، بابل، ایران او مصر په شکل راڅرګند شول.

ویل کېږي، چې د همدغو تمدنونو د پرمختګ په دوران کې په هند کې دسند سیند، هوانګ او هو تمدنونو په چین کې لومړنی ښې ښانې راڅرګندي شوې.

دا چې د انساني تمدن او ښاري ژوند لومړنی ښې په کومو ذکر شویو تمدنونو کې رامنځته شوي دي، د مؤرخینو تر منځ د نظر اختلاف موجود دی.

شرق او غرب

ځينې ددغه تمدن اساس حاصلخيزي بنيابي؛ ځكه د انسان ژوند د كرنې او د رودونو پورې تړلی دی. ولې دلته دا پوښتنه حل نشوه، چې كرنه د رودونو پورې تړلي وه؛ خو په لويديځ كې هم دا رودونه موجود وه، چې د هغه د حاصلخيزي سبب گرځيدل.

بايد ووايو: د تمدن د منځته راتگ بل عامل د خلكو د فكر او هوښ پورې تړلی دی او دغه عامل بايد له نظره ونه باسو.

په ختيځ كې چې په هغه وخت د كوم نژاد لرونكي خلك اوسيدل، د فكر او هوښ له نظره يې په نورو برتري درلوده او افكار دي، چې په تمدن لوړ اغېز غورځوي.

په هغه وخت كې، چې د نيل، فرات، دجلې او هوانگ په سيندونو كې تمدن د پرمختگ په لور روان وه، په لويديځ كې د مې سي سي پي، والگا، دانيوب او رن په سيندونو كې د تمدن غږ نه اوريدل كيده او خلكو يې شاوخوا په بربري ډول ژوند كاوه.

لويديځ: د ختيځ احسان من دی

همدا ختيځوال وه، چې زرگونه كاله مخكې يې د تمدن او علومو اساس كينود، چې اثار يې په خاوره، ډبرو او د تاريخ په پاڼو كې ليدل كيږي او دا د تعجب خبره نده، چې ووايو، همدا ختيځوال وه، چې د لويديځ د صنعتي تمدن اساس يې كينود.

خپله د لويديځوالو څخه به يې واورو، د لويديځ د تمدن تاريخ او په ختيځ كې د هغه اساس كتاب، چې په امريكا كې يو منل شوی كتاب دی، ليكل شوي:

الفبا ختيځوالو رامنځته كړه، همدا ختيځ وه، چې د علومو او رياضياتو په لور يې لومړی گام كينود، په خاص ډول كليزه (جنټري) يې رامنځته كړه.

ختيځ وه، چې په لومړي ځل په كې د حمورابي (۱۹۰۰ م.ز) لخوا قانون جوړ كړی شو. په لومړي ځل معماري هم همدلته رامنځته شوه.

شرق او غرب

او همدا ختيځ وه، چې په لومړي ځل په کې دینونه رامنځته شول.... او عیسویت وه، چې د دوه زره کاله تیریدو وروسته هم په لويديځ کې یو لوی نارینه او بنځینه اکثریت پیروان لري، په همدې ختيځ کې رامنځته شو

ختيځ چې کوم خدمت لويديځ ته کړی دا مهمه نده او ختيځ باید چې خدمت وکړي؛ ځکه دا د متمدن ختيځ دنده ده، چې نور هم باید د ځان سره په دې تمدن کې شامل کړي.

بلکه مهمه داده، چې دغه د تمدن لرونکی ختيځ ولې او په کوم دليل؟؟؟ نن د لويديځ په مخ کې د شرمندګۍ او حقارت احساس کوي؟؟؟.

هغه ختيځ چې د الفبا مخترع دی، نن ولې د لويديځ په مقابل کې د شرمندګۍ احساس کوي؟؟؟.

هغه ختيځ چې د مختلفو علومو رامنځته کوونکی دی، نن ولې د لويديځ د علومو زده کوونکی دی؟؟؟.

هغه ختيځ چې د معمارۍ رامنځته کوونکی دی، نن ولې په معمارۍ کې د لويديځ تقلید کوونکی دی؟؟؟.

نن ولې ختيځ، د کاليو په اغوستلو کې د خوراک په خوړلو کې د لويديځ د دود خپلوونکی دی؟؟؟.

زموږ ستاسو ټولو دنده داده، چې په دردناک خوب ویده، روحي ډول سرگردان او په دغه اوسني حالت کې راګیر ختيځ ته نجات ورکړو.

ځینې پوښتنه کوي، چې ولې او څرنگه د نړۍ ټول پیغمبران په ختيځ کې تیر شوي دي، حتی عیسویت چې نن د لويديځوالو لوی مذهب دی، دلته رامنځته شوی؟. عیسی علیه السلام په فلسطین کې وزیرید او هملته یې خپل دعوت پیل کړ، موږ تر اوسه پورې نه دي اوریدلي، چې په لويديځ کې دې کوم پیغمبر تیر شوی وي.

شرق او غرب

د پورتنی سوال په ځواب کې باید ووايو، چې: که چیرته دا گناه وي، دا د پیغمبرانو گناه نه ده، دا د ختیځ گناه ده، چې تر ټولو لومړی په کې انساني تمدن رامنځته شو. لوی پیغمبران او لوی اسماني دینونه د خپل اوچت مقام سره، چې د ټولنې د پرمختګ او د مادي او معنوي اړخونو (د ژوند) بشپړوونکي دي، په ختیځ کې رامنځته شوي دي.

هغه لوی دینونه چې په ختیځ کې رامنځته شوي، د ختیځ د لرغوني تمدن شاهدي ورکوي او دا په دې مانا هم ده، چې ختیځ د نړۍ د نورو ځایو پرتله د تمدن بیلابیل مراحل تیر کړيدي.

کیدای شي، ځینې د اسلام په اړه ووايي، چې دغه دین په داسې یوه سیمه کې رامنځته شو، چې د ختیځ د ډیرو وروسته پاتې سیمو څخه وه او خلک یې هم وحشي صفته وه. یوې خبرې ته باید توجه وکړو، چې د عربو د جزیرې خلک به وروسته پاتې وه؛ خو عربو ددې استعداد درلوده، چې د یو اوچت تمدن دروند بار په اوږو باندې واخلي. ولې یو سلسله نژادي او ټولنیز عوامل وه، چې د عربو د جزیرې د وروسته پاتې لامل شوي وه.

خو، د اسلام د لمر د راخټو وروسته هغه وړتیا چې عربو د ځان نه وښوده، ټوله نړۍ ورته حیرانه ده.

د اسلام د راتګ څخه مخکې د حجاز سیمه د پنځو لرغونو تمدنونو تر منځ مرکزي نقطه وه. د ایران، یمن، مصر، ختیځ روم او د بابل تمدنونو دغه سیمه د ټولو خواوو څخه کلابنده کړې وه.

همداسې تقدیر وه، چې ددغه مرکز(حجاز) تمدن به د خپل شاوخوا ټول تمدنونه له منځه وړي او ټول به د یوې عقیدې په پواسطه یو ځای کوي.

لومړنۍ خدمت چې اسلام د تمدن د پرمختګ لپاره وکړ

اسلام نه یوازې خپل عقیدوي او فکري مسائل د توحید او یووالي په اساس وټاکل؛ بلکه په ټولنیزو، سیاسي او اقتصادي مسائلو کې یې هم اساس توحید او یووالی وټاکه او په دې اساس یې یوه لویه اسلامي ټولنه رامنځته کړه.

اسلام جغرافیایي، نژادي او طبقاتي پولې ګردې سره ړنګې کړې او داسې ټولنیز نظام یې وړاندې کړ، چې ټول انسانان په کې بغیر د کومې برترۍ څخه ژوند وکړي، حتی که مسلمانان شمسي نظام تسخیر هم کړي؛ نو ټوله اسلامي ټولنه به هلته د ژوند کولو حق ولري.

که چیرته اسلام د عربو د نژاد پورې تړلی وه؛ نو اسلام به نن هیڅکله هم د نړیوال دین په توګه راڅرګند شوی وای او پیروان به یې نن ۱۵۰۰ میلیونو ته هم نه رسیدل.

که چیرته اسلام د حجاز د پولو پورې تړلی وه؛ نو نن به دغه اسلام د عربو په شګو کې ورک وای.

او که چیرته د عربي ټولنې د یوې خاصې طبقي (مثلاً فیوډالانو) پورې تړلی وای؛ نو نن به د هغوی د منځه تلو سره دغه دین هم له منځه تللی وای.

ولې، اسلام نفاق او جداوالي ټول اثار له منځه یوړل او د توحید اصل یې اساس وټاکه، چې په لږه موده کې یې پیر عالي او اوچت تمدن رامنځته کړ.

د لویدیځ پوهان څه وایي؟

ځینې متعصب لویدیځ مؤرخین د خپل ازاد فکر په درلودلو سره (چې دوی یې دعوه کوي) په هغو حقائقو سترګې پټوي، د کومو په واسطه چې په ختیځ کې اسلام یو لوړ تمدن رامنځته کړ او د هغه سیوری په لویدیځ باندې هم بې اغیزه نه وه.

شرق او غرب

ولې ځينو بيا په دغه موضوع باندې اعتراف کړی دی. د لويديځ د تمدن تاريخ او د هغه اساس په ختيځ کې، نومي کتاب ليکوالانو، په خپل کتاب کې د اسلام او اسلامي تمدن په نوم يو فصل کې داسې ليکلي دي:

په دې کې هېڅ شک نشته، چې د حضرت محمد صلی الله عليه وسلم د وفات نه وروسته، پيری عرب د اسلام د څخه ناخبره وه؛ خو يوه پيری لا نه وه تيره شوې، چې شارل مارتل د محمد صلی الله عليه وسلم د پيروانو سره وجنگيږي، تر څو هغوی د فرانسې څخه وباسي او د بيزانس امپراتوري د خپل ځان د ساتلو لپاره ددغه دين سره په جگړه کې وه او اسلام هندوستان ته هم لاره پيدا کړې وه.

په يو بحث کې، چې د اسلامي ترقۍ فوق العاده تمدن نومېږي، داسې ليکلي: ددې څخه مخکې، چې د لويديځ په فرهنگ باندې د بيزانس او مسلمانانو اغيز وڅيړو، وبه وايو، چې د ختيځ څخه زياته روښنايي لويديځ ته تللې ده.

د ختيځ د علومو اغيز په لويديځ

د مسلمانو پوهانو د کتابونو په ژباړلو سره د ختيځ علوم د لويديځ په وچه ځمکه لکه د باران په شان ووريډل، د لويديځ ځمکه يې خړوب کړه او اروپايان د ختيځ د علومو سره اشنا شول (داکټر ماکس مير هوف).

که هغو کتابونو ته مراجعه وکړو، په کومو کې چې د ختيځ د علومو او په خاص ډول د اسلامي علومو رول د اروپا د رنسانس (بيا ژوندي کيدو) په دوره باندې ليکل شوي دي، هلته په ډير درست ډول ددې علومو اغيز څيړل شوی دی.

په وروستيو کې ځينو لويديځ ليکوالو په دغه اغيز باندې سترگې پټې کړيدي او وايي، چې د ختيځ د علومو اغيز په لويديځ دومره ندی، لکه پخوا چې ويل شوي دي او دوی (ځينې لويديځوال) فکر کوي، چې علوم د لويديځ څخه لويديځ يانې د يونان علوم لويديځ ته تللي دي.

خو، دوی ددې ټولو تعصبونو او تحریفونو سره، سره نه شي کولای، چې په هغو تاریخي حقائقو باندې پرده واچوي او ددې پردې په اچولو سره هم موږ په خاص ډول مسلمانان چې روښانه تیر تاریخ لرو د هغوی په لیکنو کې هغه څه گورو، چې زموږ لپاره د ویاړ څخه ډک دي.

ولې، دا خبره دلته پای ته نه رسیږي، ددې ویره شته، چې دوی په راتلونکي کې موږ (ختیځوال) د توهین لاندې ونیسي او موږ د منځنیو پیړیو په دوران کې معرفي نه کړي او زموږ د علومو د اساس څخه سترگې پټې کړي.

د یوه لویديځوال استاد له خولي پورتنې حقیقت ته داسې اشاره کوو:

مستر ترینډ، چې د کمبریج په پوهنتون کې د هسپانوي ژبې استاد دی، په خپلو یادښتونو کې، چې د (هسپانیا او پرتگال) په نوم یې دي، داسې لیکلي:

د هسپانیا مؤرخین اوس د اسلام میراث ته دومره اهمیت نه ورکوي، ولې سل کاله پخوا چې به یو اعرابي هسپانیا ته راته؛ نو عجیبه او غریبه ستاینه به یې کیده؛ خو نن دا موضوع زړه شوېده. اوس د فرانسې او امریکا په پوهنتونونو کې کوبښ کيږي، چې هر څه لاتیني میراث وشمارل شي.

خو، که چیرې دوی انصاف وکړي او بغیر د تعصب نه، تاریخي حقائق وڅیړي؛ نو هر څه به برعکس شي. د وخت په تیریدو سره، داسې روښانه او اغیز لرونکي اسناد او مدارک په لاس راغلي، چې د اسلامي علومو ژور تأثیر د لویديځ د علومو پرمختګ کې په اثبات رسوي، لکه څرنګه، چې ډاکټر میرهوف ورته اشاره کړېده.

هغه د طبیعي علومو او طب په نوم کتاب کې خپل یادښتونه داسې لیکلي دي:

د اسلامي ملتونو د علم ذخیرې اوس، ورو ورو ښکاريږي او په ټولیز ډول د استفادې وړ ګرځي. هغه څه چې په وروستیو کلو کې کشف شوي، د اسلامي علومو اغیز په روښانه ډول په کې لیدل کیږي؛ خو دا کشفیات لا کافي نه دي او په راتلونکي کې به د اسلامي علومو اغیز لا ډیر روښانه شي.

د یوې لویې او پراخې نخشې یوه برخه

لویدیځوال حق لري، چې په دغو تاریخي حقائقو سترګې پټې کړي، همدارنګه د فرانسې او امریکا پوهنتونونه حق لري، چې ونښي، هر څه لاتیني رېښه لري.

نن لویدیځ د خپل ټول توان سره کوښښ کوي، چې د خپل سیاسي استعمار د لاسه وتلو پر ځای یو نوی فکري استعمار رامنځته کړي او څرنګه چې یې زړه وغواړي، پر ختیځوالو باندې حکومت وکړي.

هغوی غواړي، چې د ختیځ بیلابیلې ارزښتناکې منابع په ارزانه قیمت تر لاسه کړي او خپل کم ارزښته مصنوعات په ختیځوالو په ګرانه بیه وپلوري.

لویدیځ د خپل فکري استعمار سره غواړي، چې دوی (لویدیځوال) دې پرمختللي او ختیځوال دې وروسته پاتې وي، تر هغه وخته پورې، چې تر څو دا نړۍ او د خدای خدائي حاکمه وي او دا د دوی تغیر نه خوړونکی قانون دی او دوی ختیځوال مجبوري، چې د دوی ددې فکر احترام وکړي.

د لویدیځ زاړه سیاستمداران، متعصب پوهان او کم ظرفه ځمکپیژندونکي، کوښښ کوي، د خلکو په سترګو پرده واچوي، چې د لویدیځ ننی تمدن د ختیځ د پوهانو په افکارو باندې استوار نه دی؛ خو که د دوی مختلفو صنایعو ته وګورو؛ نو دا به روښانه شي، چې په دې صنعتي پرمختګ باندې د مسلمانانو رول ښه اغېزې نه دی.

ددې واقعیتونو نه د انکار وجه د لویدیځ د پراخ فکري استعمار یوه لویه نخشه رامنځته کول دي.

نن د لویدیځ تبلیغي دستګاوې دا کوښښ کوي، چې ختیځوال خپلو لویدیځوالو ته سپک او په فکري لحاظ وروسته پاتې او وحشي معرفي کړي.

داکتر میرهوف په خپلو یادښتونو کې داسې لیکي:

شرق او غرب

په صليبي جگړو کې، مسلمانو طبيبانو اروپايي طبيبانو پورې خندا کوله، ځکه د هغوی مالومات ډير پخواني او لومړني وه. داکتر مير هوف وروسته وايي: عيسويانو د ابن سينا، جابر (ابن حيان)، حسن ابن هيثم او د رازي کتابونه لاتيني ژبې ته وژباړل، په داسې حال کې چې د هغو (کتابونو) ژباړونکي مالوم نه دي. په شپاړسمه پيړۍ کې دابن رشد او ابن سينا کتابونه په ايټاليا کې وژباړل شول او دغه کتابونه د ايټاليي او فرانسې په پوهنتونو کې تدريس کيږي.

بيا دغه تاريخي خبر ليکي: په لنډ ډول د ختيځ علوم د رحمت د باران په ډول د اروپا په وچه ځمکه وورېدل او هغه يې خالصخيزه کړه او اروپايان ورو، ورو د ختيځ د علومو سره اشنا شول.

مستر بارول کارول دوو په خپلو يادښتونو کې، د مسلمانانو د الو پيژندلو او رياضياتو په اړه داسې ليکي: مسلمانانو په مختلفو علومو کې ډيرې برياوې لاسته راوړې. هغوی د اعدادو استعمال خلکو ته وښود او د تحليلي هندسې اساس يې کيښود. هغوی (مسلمانان) د سطحي او کروي مثلثاتو رامنځته کوونکي وه، چې په يونان کې يې اصلا وجود نه درلود.

بيا داسې ليکي:

هغه وخت، چې لويديځ د بربريت سره په جگړه کې وه، مسلمانان د علومو په مطالعه بوخت وه او د ژوند د معنوياتو په اړه يې فکر کاوه.

پروفيسور سانتيلا د روم د پوهنتون استاد د مسلمانانو د ټولنې او قانون په اړه داسې ليکي:

هغه څه چې موږ د عربو (مسلمانانو) د قانون څخه اخيستي، عبارت دي، له د قانوني مؤسسو تشکيل، محدود سهامې شرکتونه او ځينې تجارتي نقاط.

دا بحث د داکتر مير هوف د يادښتونو په وروستۍ خبرو پای ته رسوو. دلته به وارزول شي، چې د اسلام د ميراث تاثير او د ختيځ د پوهانو افکارو څومره په لويديځ باندې اغېز لري دی.

شرق او غرب

د عربو (مسلمانانو) علومو، د یو روښانه لمر په څېر د اروپا د منځنیو پیړیو تیارې رڼا کړې او هماغه روښنایي وه، چې نن موږ دې حالت ته رارسیدلي یو.

په هر حال، هغه علوم او پوهنې چې لویدیځ ته تللي، هغه د ختیځ د پوهانو دي، چې لاتیني ژبې ته ژباړل شوي او اوس لویدیځ ترې استفاده کوي او په خپلو پوهنتونو کې یې تدریس کوي.

د لویدیځ ادبي استعمار

نن د لویدیځ ادبیات په چټکۍ سره په ختیځ کې پراختیا مومي، نه یوازې د ختیځ د ادبیاتو اصالت له منځه وړي؛ بلکه کوښښ کوي، چې په تدریجي ډول یې د خپل اغېز لاندې راولي؛ خو، د تعجب خبره داده، چې ځینې ختیځوال پر دغه اغېز باندې ویاړ کوي.

پخوا په ټولو درسي ځایونو کې فرانسوي ژبه، د یو اساسي مضمون په توګه تدریس کیده؛ خو اوس یې ځای انګلیسي ژبې نیولی دی. دلته په ختیځ کې دا احساس د ځینو سره موجود دی، که چیرې دوی کومه خارجي (غربي) ژبه زده نه کړي؛ نو د دوی ژوند به ستونزمن شي، که دوی په صنعت او تجارت کې کار کوي او یا هم کارګر یا کسبګر وي.

ولې، په لویدیځ کې بیا وضع بدله ده، هلته د ختیځ د ژبو اړتیا نه لیدل کیږي. هغوی د ختیځ د ژبو د زده کړې نه بغیر کولای شي، چې ډوډۍ وڅوري او ژوند وکړي، هغه کسان د ختیځوالو ژبې زده کوي، کوم چې د لویدیځ په مستعمرو (ختیځ) کې په ځانګړو دندو باندې ګمارل کیږي.

زموږ ختیځوالو لپاره د لویدیځوالو ژبې ډیرې خوږې، خوندورې او ښکلې دي؛ خو د لویدیځوالو لپاره بیا د ختیځوالو ژبې ډیرې ستونزمنې دي.

شرق او غرب

زموږ د ختيځ سياستمداران، ددې پر ځای چې (مجلس) يا (شعبه) ووايي، پر ځای يې (پارلمان) او (فراکسيون) کلمات استعمالوي. ددې پر ځای، چې د (اعتبار) کلمه استعمال کړو، پر ځای يې د (کريډيټ) هغه کاروو.

زموږ د خلکو څخه هر ځای د نوي (معاصر، اوسني) پر ځای د ماډرن کلمه اوریدل کيږي، په داسې حال کې چې دواړه يو بل ته ورته مانا ورکوي.

د فرهنگيانو په اند د (کنفرانس) پر ځای د (بحث او جلسې) کلمې ډيرې پر ځای دي.

که چيرې خپل اقتصاد او صنعت په خپله سمبال کړو؛ نو د لويديځ ادبياتو ته به مو اړتيا ډيره کمه شي او د هغوی د ادبي استعمار څخه به خلاص شو. د بشپړ ادبي او فرهنگي ازادای لپاره، لومړی بايد خپله اقتصادي ازادي رامنځته کړو او اقتصادي ازادي تر فکري هغې پورې تړلې ده.

لويديځ: د ختيځ د ادب احسان من دی

ژورې څيړنې موږ ته دا رابښي، چې د نن برعکس، پخوا، اسلامي تمدن او ختيځو ادبياتو پر لويديځ ژور نفوذ درلودلای دی.

د اروپا په زياتو علمي او اقتصادي انقلابونو کې، د عربي ژبې زيات اغېز تر سترگو کيږي. هغه اصطلاحات چې نن په لويديځ کې کارول کيږي، اکثره يې عربي ريښه لري، کله چې علوم د ختيځ څخه لويديځ ته انتقاليدل؛ نو دغه اصطلاحات هم ورسره ولاړل. سره له دې، چې د لويديځ لخوا ددغه واقعيت د پټولو لپاره ډېر کوښښونه وشول؛ خو ددغو اصطلاحاتو موجوديت زموږ د ادعا لپاره يو لوی دليل دی.

دلته، څو هغه اصطلاحات، چې په عربي لاتيني ژبو کې موجود دي، د خپل اصلي اسلامي ريښې سره وړاندې کوو.

شرق او غرب

۱- Alembic (الم بیک): دا کلمه د انبیق له کلمې څخه اخیستل شوې ده، چې په کیمیاوي ازموینو کې ترې کار اخیستل کیږي، ویل دورانته د خپل تاریخ په ۱۱ جلد کې لیکي: د انبیق څخه په لومړي ځل مسلمانانو گټه واخیسته. (۱۱ جلد صفحه ۱۵۵).

۲- Algebra (الجبرا): د عربي د الجبر کلمې څخه اخیستل شوې ده، دا علم په لومړي ځل د مسلمانانو لخوا تدوین شو. البرماله وتلی مؤرخ په خپل کتاب (د منحنیو پیړیو تاریخ) کې لیکي: مسلمانانو په ریاضیاتو، هندسې، الجبر، طب او جغرافیه کې ستر خدمتونه کړي او پیرې لاسته راوړنې یې لرلي دي.

۳- Alchemy (ال کیمیا): وروسته دغه نوم کیمیا ته تغیر شوی دی، دغه کلمه د عربي د الکیمیا د کلمې څخه اخیستل شوې ده (یاد مو وي، چې د ال کلمه هم د عربي ژبې لفظ دی).

البرماله په خپل تاریخ کې داسې لیکي: عرب (مسلمان) کیمیا پوهان د نن ورځې وتلي پوهان دي.

۴- Cifra (صفرا): صفرا د صفر مانا ورکوي او د عربي کلمې د صفر څخه اخیستل شوې ده. کارول دوو په خپل کتاب (د اسلام میراث) کې، مسلمان ریاضي پوهانو ته په اشارې سره داسې لیکي: باید پوه شو، چې د صفر لاتیني کلمه په دوه ماناوو سره استعمالیږي. کله د صفر او کله هم د اعدادو مانا ورکوي. بیا لیکي: د لوگاریتم، الجبر او صفر کلمې د اعرابو (مسلمانانو) پاتې شوي اثار دي.

۵- Alcohol (الکول): دا کلمه د عربي کلمې الکحول څخه اخیستل شوې ده. صنعتي او طبي الکول په لومړي ځل د مسلمانانو لخوا کشف شول او په عربي کې اوس هم د الکولو پر ځای د الکحول کلمه استعمالیږي.

ویل دورانته په دې باره کې لیکي: مسلمانانو په لومړي ځل درملتون او د درملو د جوړولو ځایونه رامنځته کړل. (۱۱ جلد ۱۵۷ صفحه).

شرق او غرب

۶- Calcium (کلسیم): کلسیم د عربي ژبې د کلس څخه اخیستل شوی دی، چې د اهو مانا ورکوي.

۷- Tariff (تاریف): په انګلیسي کې د تعرفې او نرخ په مانا استعمالیږي او تعریف یې اصلي کلمه ده او لاتیني تلفظ یې هم همدا ډول دی.

۸- Traffic (ترافیک): د هالینډ د لیدن د پوهنتون استاد کریمرز په خپلو یادښتونو کې داسې لیکي: د ترافیک کلمه د عربي د تفريق د کلمې څخه اخیستل شوېده او اصلاً د ترافیک کلمه عربي کلمه ده.

۹- Magazine (مګزین): کریمرز بیا په خپلو یادښتونو کې داسې لیکي: دا کلمه د عربي د مخزن کلمې څخه اخیستل شوېده، چې اصل یې د مغازې په شکل دی.

۱- Almanach (المنچ): په انګلیسي کې د کلنۍ په نوم یادېږي او د عربي د المنهج څخه اخیستل شوېده.

دا هغه کلمات وه، چې د اروپا په علمي انقلاب کې د ختیځ څخه لویدیځ ته تللي دي.

استعمار

د ښکیلاک (استعمار) تاریخچه د بشر په تاریخ کې د غمونو او ماجرا څخه ډکه ده، نن ورځ هم د سترو قوتونو او دولتونو تر منځ د اصلي اختلاف په شکل وجود لري.

د نړۍ د تېرو او حتی اوسنیو قومونو تر منځ د ښکیلاک مختلفې نمونې لیدل کېږي، د بیلګې په ډول، یونانیانو او فنیقیانو د مدیترانې په ساحل کې مستعمرې درلودې؛ خو، ښکیلاک په اوسني شکل سره بیخي نوی دی.

د ښکیلاک بازار هغه وخت تود شو او نړیواله بڼه یې خپله کړه، کله چې زیات نقلیه وسایل اختراع شول او هم سترو شرکتونو کښتۍ ګرځول پیل کړل.

شرق او غرب

په دې وخت کې بنګیلاک په لومړي سر کې، سوداګریزو شرکتونو د خپلو ګټو د لاسته راوړلو لپاره پیل کړ، دولتونو یې ملاتړ وکړ؛ خو، وروسته د (سترو ګټو) د لاسته راوړلو لپاره دولتونو په مستقیم ډول بنګیلاک پیل کړ او دغه عمل یې په خپل لاس کې واخیست، د یوې لنډې مودې وروسته د دولتونو تر منځ سیالۍ پیل شوې.

پر دې اساس د (نوي عصر بنګیلاک) د اروپا د صنعتي انقلاب، د منځنیو پیړیو په پای ته رسیدو، د نویو پیړیو د تاریخ د پیل او د نولسمې پیړۍ په لومړیو کې پیل شو.

د بنګیلاک (استعمار) کلمه د لغت له مخې د (ودانولو) معنا ورکوي؛ خو، په سیاسي اصطلاح د هغه برعکس معنا لري، یعنې د یو هیواد وړاندول ددې لپاره، چې بل هیواد ودان شي.

په ټولو اسیایي او اروپایي لغاتو کې ددې نا سپیڅلي لغت موخه په ساده ډول د نورو خلکو د ځمکو نیول او اشغال دی، د بنګیلاګرو په ژبه (لاتیني ژبه) دغه لغت په هېڅ ډول د بنګیلاک مترادف نه استعمالیږي، بلکې د کلونیا لیزم لفظ، چې کلونیا د (مهاجرینو د ډلې) معنا ورکوي، استعمال شوي ده.

ټولنپوهانو د بنګیلاک د کلمې زیات پیژندونه کړي دي؛ خو، زموږ په نظر غوره هغه یې دادی:

بنګیلاک یعنې (په ټولیز ډول د یو ملت غلامول د بل ملت یا دولت په وسیله) او په حقیقت کې بنګیلاک د پخوانۍ (فردی غلامۍ) یو ټولیز شکل دی.

په فردي بنګیلاک کې یو یا څو کسان د خوښې پرته د بل کس ګټې ترلاسه کوي، ولې په بنګیلاک کې د یو ملت ځواک په ټولو ذخیرو باندې د خوښې پرته ولکه کوي او مصرفوي یې.

تاریخ موږ ته ښایي، چې بنګیلاک د پخواني فردي بنګیلاک یوه بله بڼه ده.

شرق او غرب

لویدیځو بنکیلاکګرو چې، کوم جنايات په دې دوران کې کړي، هغه بربري جنايات دي، چې غلام پلورنکو د (فردی بنکیلاک) په منځنیو پیړیو کې کړي وه.

د فرانسې یو وتلی لیکوال لیکي:

د امریکا او اقیانوس بومي اوسیدونکي د اروپا د متمدنو؟ قومونو لپاره داسې وه، لکه د یوه بنکاري لپاره سوی (خرګوش)، ولې نن ګورو، چې هغه هر څه یې برباد شوي دي.

هغه څه چې د بنکیلاک د تاریخچې په اړه وویل شول، دغه نظر ډیر پیاوړی کوي، بنکیلاک اقتصادي انگیزه لري او د یوه بې کاره اقتصاد نه سرچینه نیسي، لکه د لویدیځ اوسنی اقتصاد (پخواني وخت ته نغوته ده)، د اقتصادي بنکیلاک لپاره د یوه هیواد خلک په سیاسي ډول محاصره کول دي، په دې ډول سیاسي بنکیلاک د اقتصادي بنکیلاک لپاره په کار وړل کیږي.

د مستعمرو سائل او د اوږد مهال لپاره د هغوی په ولکه کې نیول، د فکري بنکیلاک ته نه پرته ناشوني دي او په دې ډول فکري بنکیلاک د سیاسي بنکیلاک لپاره اړین دی.

نو، د بنکیلاک بنسټیزه موخه اقتصاد دی، سیاسي بنکیلاک یې مقدمه او فکري هغه یې د پایښت لپاره زیات مهم دی.

پای

Get More e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library